

Sparebank 1 Østlandet
Postboks 203
2302 HAMAR

VÅR REFERANSE	DERES REFERANSE	Offl. § 13 1.ledd, jf. fvl § 13. 1.ledd nr. 1-2. Merkede avsnitt er unntatt offentlighet	DATO
18/1410		.	14.11.2018

Merknader - endelig rapport

Finanstilsynet gjennomførte stedlig tilsyn i SpareBank 1 Østlandet 22.–24. mai 2018. Tilsynet hadde som formål å få belyst bankens systemer for styring og kontroll, samt risikoeksponering på de viktigste risikoområder. Til grunn for disse merknadene ligger Finanstilsynets foreløpige rapport datert 17. juli 2018 og styrets kommentarer til rapporten i brev av 27. september 2018.

Finanstilsynet har følgende merknader etter det stedlige tilsynet:

FORHOLD KNYTTET TIL STYRING OG KONTROLL

Organisering og ansvarsforhold

- Finanstilsynet kommenterte i foreløpig rapport bankens organisering av compliancefunksjonen. Finanstilsynet pekte på at chief compliance officer ikke har direkte rapporteringslinje til administrerende direktør, jf. krav i CRR/CRD IV-forskriften § 30. Av styrets svarbrev, noterer Finanstilsynet seg at leder for compliance-funksjonen har direkte rapporteringslinje til administrerende direktør og mulighet for direkte rapportering til styret, og at dette skal nedfelles i styrevedtatte styringsdokumenter.

Styring og kontroll av kredittrisiko

Policy og retningslinjer

- I foreløpig rapport reiste Finanstilsynet spørsmål ved om bankens ramme for bransjeeksponering for eiendom og landbruk var for vide og om de bør strammes inn for å ha styringsmessig betydning. Finanstilsynet merket seg at styret vil gjennomgå rammer og måltall innenfor kredittområdet i forbindelse med revisjon av styringsdokumenter i løpet av høsten.
- Under inspeksjonen ble det pekt på at flere banker har økt kravet til egenkapital for næringsseiendom i løpet av det siste året i lys av rekordlave yield-nivåer, og forventninger om økte renter. Finanstilsynet merker seg at styret vil foreta en ny vurdering av kravene til egenkapital ved høstens revidering av styringsdokumenter på kredittområdet. Det legges til grunn at Finanstilsynets kommentarer vektlegges.

Overvåking av kredittengasjementer

- I foreløpig rapport stilte Finanstilsynet spørsmål ved om banken i større grad bør sentralisere oppgaver knyttet til engasjementsovervåkning og rapportering. Av styrets svarbrev noterer Finanstilsynet at banken over flere år har hatt en divisjonalisert og regional tilnærming til fordeling av ansvar for oppfølging av kundene, hvor kundeansvarlig innenfor bedriftsmarkedsdivisjonen er sentral. Videre noterer Finanstilsynet at det er etablert en rekke tiltak for å bedre en sentralisert oppfølging av mulige utfordringer i utlånsporteføljen. Finanstilsynet noterer at styret mener dagens organisering av arbeidet med engasjementsoppfølging fungerer godt, og at behovet for ytterligere sentralisering av området vurderes fortløpende.

Bransjeanalyser

- I foreløpig rapport pekte Finanstilsynet på at banken ikke utfører egne bransjeanalyser på jevnlig basis. Finanstilsynet har merket seg at styret er enig i at flere og bedre bransjeanalyser vil kunne bidra til et bedre beslutningsgrunnlag på kredittområdet. Videre noteres det at banken vil innføre årlige bransjeanalyser for næringseiendom og landbruk. En bransjeanalyse for næringseiendom vil bli slutført innen utløpet av 2018 – mens en analyse for landbrukssektoren vil foreligge i løpet av første kvartal 2019.

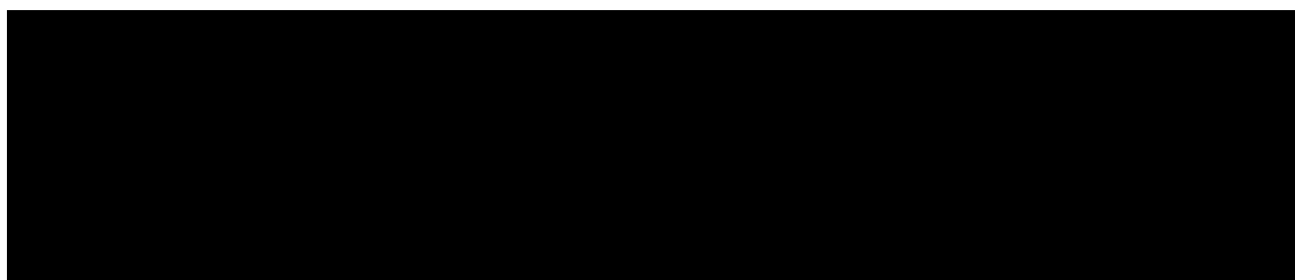
Kredittbevilgningsprosessen

- I foreløpig rapport etterlyste Finanstilsynet en mer inngående omtale av sikkerhetsobjektene, som muliggjør at beslutningstaker kan foreta gode vurderinger av objektet uten at alle tilleggsdokumenter skal gjennomgås. Finanstilsynet noterer at banken i februar 2018 innførte en saksmal som omtaler sikkerhetsobjekter slik at det muliggjør gode vurderinger av objektet uten at alle tilleggsdokumenter må gjennomgås. Videre noteres opplysningen om at det i mai 2018 ble innført et forenklet og videreutviklet saksnotat som kan benyttes i enkelte refinansieringssaker på eksisterende kunder.

Oppfølging av misligholdte og tapsutsatte engasjementer

- Finanstilsynet pekte i foreløpig rapport på at beslutningsnotater knyttet til flere misligholdte og tapsutsatte kunder som ble gjennomgått under tilsynet til dels var av eldre dato. Beslutningsnotatene var ikke oppdatert med hensyn til status og løpende handlingsplaner. Finanstilsynet merker seg at styret i sitt svarbrev vurderer at dagens praksis når det gjelder oppfølging av misligholdte og tapsutsatte engasjementer er tilfredsstillende, men at banken vil gjøre en vurdering av om det er behov for å endre praksis i retning av større grad å skrive beslutningsnotater. Finanstilsynet vil understreke betydningen av god dokumentasjon av sentrale beslutningsprosesser.

Enkeltengasjementer

Styring og kontroll av likviditetsrisiko

Valutarisiko

- I foreløpig rapport pekte Finanstilsynet på at funding i utenlandsk valuta kan gi opphav til nye risikoelementer for banken. Videre pekte Finanstilsynet på at banken nøye må vurdere motpartsrisiko, samt sikre at sikringstransaksjoner/posisjoner lukkes på samme tidspunkt. Finanstilsynet merker seg at styret i sitt svarbrev er enig i at funding i utenlandsk valuta kan gi opphav til nye risikoelementer for banken. Videre noterer Finanstilsynet at banken vil rette oppmerksomhet mot å sikre matching av forfall for kontantstrømmer i valuta, som gjør at banken holder seg innenfor styrevedtatte rammer.
- Finanstilsynet noterer at banken har brukt lang tid på planlegging av internasjonal funding, både når det gjelder etablering av intern kompetanse, internasjonalt nettverk, markedsbearbeiding, samt etablering av måle- og kontrollsystemer. Finanstilsynet merker seg at internrevisjonen høsten 2018 vil gjennomføre et prosjekt for å vurdere rutiner, systemer, prosesser og rammeverk rundt internasjonal funding.

Finansiering

- I foreløpig rapport pekte Finanstilsynet på at kundeinnskudd generelt, og innskudd under garantiordningen spesielt, blir vurdert som stabil finansiering og Finanstilsynet ba om styrets vurdering av hva som er målsatt innskuddsdekning for banken. Finanstilsynet merker seg at styret nå har fastsatt mål for innskuddsdekning.

- Finanstilsynet merker seg at banken i løpet av høsten 2018 vil utarbeide en egen innskuddsstrategi. Innskuddsstrategien vil operasjonalisere mål for innskuddsdekning og innskuddsvekst innenfor ulike forretningsområder, samt beskrive relevante tiltak knyttet til produktutvikling, prisstrategier, organisering, samt måle- og oppfølgingssystemer.

Styring og kontroll av operasjonell risiko

Policy og retningslinjer

- I foreløpig rapport oppfordret Finanstilsynet banken å tydeliggjøre risikotoleransen for operasjonell risiko, samt kvantifisere måltall og/eller rammer for eksponering på ulike områder og for ulike typer operasjonell risiko. Finanstilsynet merker seg at styret vil hensynta nevnte forhold ved neste oppdatering av overordnet risikostrategi og styringsdokumentene innenfor operasjonell risiko. Finanstilsynet noterer også at banken vil søke å innarbeide utkontrakteringsrisiko ved neste oppdatering av styringsdokumenter. Finanstilsynet legger til grunn at dette blir gjennomført.

Etterlevelse av hvitvaskingsregelverket

- Finanstilsynet pekte i foreløpig rapport på at bankens kundekontroll ikke er i samsvar med hvitvaskingslovens bestemmelser, herunder at kundekontroll for en stor andel av kundeforhold etablert før 2009 ikke er foretatt. Finanstilsynet ba styret om å fastsette en tidsfrist for når arbeidet skal være fullført. I styrets svarbrev erkjenner banken at dokumentasjonen knyttet til kundekontrollen har vært mangelfull. Finanstilsynet noterer at styret har igangsatt et ryddeprosjekt som har som hovedformål å kvalitetssikre bankens dokumentasjon etter hvitvaskingslovens for alle kunder, herunder for kunder etablert før 2009. Finanstilsynet legger til grunn at dette arbeidet intensiveres og at kundekontrollen blir brakt i samsvar med hvitvaskingslovens bestemmelser.

- Finanstilsynet pekte i foreløpig rapport på at risikoanalyse på AML-området er mangelfull. I styrets svarbrev ble det opplyst at det nå foreligger en oppdatert og videreutviklet versjon av risikoanalysen. Finanstilsynet vil bemerke at det fikk seg forlagt denne analysen under inspeksjonen, og at Finanstilsynet er av den oppfatning at banken har vesentlige forbedringspunkter for å tilfredsstille hvitvaskingslovens bestemmelser.

-

- De ovennevnte punktene omhandler vesentlige mangler ved bankens etterlevelse av lovkrav på AML-området. Bankens bes innen 30. januar 2019 oversende en oversikt som viser status for gjennomføringen av tiltakene som er omtalt i styrets brev.

Det bes om at Finanstilsynet får oversendt protokollen fra styremøtet hvor Finanstilsynets merknader blir behandlet.

Kopi av dette brevet bes sendt til ekstern og intern revisor.

For Finanstilsynet

Linda Støle Hårstad
seksjonssjef

Øystein Moen
seniorrådgiver